

eta asko itz egin nai lutekenak eta itz egiteko bildurra dutenak. Bear-bada ortaz itz egitea ezta komeniko orain, asti gutxi dagoe-lako eta izketa ori oso luzea izango litzakelako. Baño guk guz-tiok izketa ortan sartu bear ezpadeгу ere, ondo litzake emen diran jaunik prestuenak, jakintsuenak, kargurik aundiak dauz-katenak beren artian bilketa bat egin eta gauza ontaz erabaki bat artu edo Euskaltzaindiak baldin badu orretarako podererik, ba, berak beintzat neurri batzuk gai ontaz artu ditzala. Bes-terik ez.

Maipuruak: Aita Agirretxek ukitu duen gai au gai egokia ta bearrezkoa da. Baño, gaur bertan, geroxeago, emen entzungo du-gun lan batek gai au berbera ukitzen du. Beraz, orduan, bear-bada zuzenago etorriko da iritzien azalpena.

Jon Garmendia jaunak liburuen saltzeari buruz itz egin nai du, baiña gaiari eztagokion ezkerо bukaeran emango da gai be-riak ateratzeko eskubidea.

Eta Jose Maria Lojendio jaunari ematen zaio itza.

KRISTAU IKASBIDEA TA ELIZ-ITZALDIK

Gure Euskalerriko alderdi askotan, euskera bera dijoa. Zoaz-te bestela, ez muga ondoko euskaldun errietara bakarrik, baita Bizkai ta Gipuzkoa barru barruko zenbait zokoetara ere, ta aditu ezazute ango mutil koskorren arteko jarduna. Orain dala ogei, berrogei ta amar urte, erdal itzik aditzen ez zan tokietan, erderaz gaur mutillak... Gurasoak, euskaldunak dituzte, etxean, euskeraz ez dute besterik egiten, baña etxetik kanpora atera ez-kerо, agur gurasoen izkuntza zarra! Naiago dute berak, eskolan erdipurdika ikasitako izkera berria, amaren altzoan “tun kurrun, kutun” ainbeste lo kuluska gozo eragin dien euskera jatorra baño.

Umeak, geiegi aztertu gabe, egiten oi dituzte beren gauza guztiak. Mutil koskor oyetako bati, iya zergatik erderaz ari dan galdetzen ba diozute, ez dizute erantzun garbirik emango. Ba ote daki berak? Geyen Geyenetan, erderaz egiten du, errezago dalako. Baña —esango du bat edo batek— nola diteke ori? Ikasi berria izan eta errezago? Bai. Mutillak, gurasoen babesetik alde egiten duten bertatik, asten dira erdera ikasten. Eta asten dira erderaz, ordu arte euskeraz ezertarako ikutu ez dituzten gaiak erabiltzen. Gai jakingarriak, eguneroko artu-emanetarako, bear bearrezkoak di-ranak. Eta erderaz irakurtzen ikasten dute, eta bai eta idazten ere. Gero, albistariak dirala, erradioa dala, ta orra urte gutxi barru, etxeko izkuntza baztarrean eta bestea nagusi.

Etxeko goraberetarako, ekingo diote oraindik, jatorrizko iz-kuntzari noski, baña gañerakoan, etxetik kanporakoetan alegia,

erderara joko dute nai ta naiez, etxetik kanpora ez bai dute izan, gurasoak erakutsi dieten izketa, sendotu, azkortu ta aberasteko garairik.

Eskolara baño len, zertxobait geyago, euskeraz, erakutsi izan baliote, naiz izkuntza berria ikasi, utsiko zioten euskerari, baño gizajoak, ara orduko, ez dakite, ez euskeraz irakurtzen, ez ikas-taldirik laburrena egiten, eta, jakina! euskera, erderarekin ba-tean aurrera ekin bearrean, atzera gelditzen da, gero ta geyago, erdi lotsatuta edo, beste gañerako izkuntza guztiak, neke gabe, darabilzkiten gayak, bera erabiltzeko gauza ez bailitzan.

Izkuntza biren artean, batek aurrena artu ezkeru, uraxe izkuntza bakarra laister. Gizon batek, bi, iru ta izkuntza geyago ere, poliki egin ditzake, baño nekez. Ondo zaitu ta elikatu gabe, izkuntzak igartu egiten dira, mendiko loreak bezelaxe. "Eskolako aurrak ba dira, ta sei urteko neskatxako bat ikusi det —Aita Kardaberazek bere Inazio Donearen gogo-jardunen itzaurrean dio— gaztelania, latina ta euskera, berdin, trebe ta ederki irakurtzen zituena. Baña alako maistra zuen. Errespeto aundikoa ta grazia onekoa".

Gure eskola maisuak, ezin dute, euskera aldetik beintzat, Aita Kardaberazen alako maistra orren lanik egin. Baña eskolarako garaya eldu baño len, ba dute gure mutillak, beste maisu bat, Euskal Ikastola berezirik ez dan bitartean, lan ori ongi bete dezakena: Apaiza. Gure Euskalerriko umeak, bost, sei urte dituztela, ba dijoaz Kristau Ikasbidea ikastera. Orra, nere iritiz, ume oyen euskerari eusteko garairik egokiena. Kristau Ikasbidea ikasteko, eskola-lana egin bear, eta lan au ondo betetzen baldin ba da, izugarrizko erreztasuna izango dute gero, mutillak, beste edozein gayaz, euskeraz egiteko. Gurasoengandik ikasitako izkera, indartu ta ernatu egingo zaie, ta andik laister erdera ikasterakoan, mutil oyek ez dute beren jatorrizko izkuntza baztarrean utzi bearrik izango. Erderaz ikasten dituzten gauzak, euskeraz adierazteko eragozpenik ez balute... Eskolan ikasi dutena, euskeraz esateko gauza balira... Orduan eskolak ez liguke bat ere kalterik egingo, laguntza aundia baizik.

Lan ederra benetan auxe. Baña ez oso erreza. Gañera, Apai-zak bakarrik egin bear duten lana ote da au? Batzuentzako, iya eziñekoa izango litzake, eta al dutenak ere, egin nai izango al dute? "Gu ez gera emen —esango dute bear bada— euskeraz ondo irakasteko, Kristau Ikasbidea erakusteko baño".

Baña, euskeraz ondo itz egin eta ondo itz egiten irakatsi gabe, nola euskaldun umeai Kristau Ikasbidea erakutsi? Izkuntza —egia esan— ez da bide bat besterik. Iztunen arteko bide

bat, gauzak alkarri adierazteko. Orregatik, Kristau Ikasbidea erakusteko, euskeraz itz egitea ez da naikoa, baña bai, gure artean beintzat, bear bearrezkoa. Langilleak, bere lanerako tresnak bear ditu. Eta igitariak, bein ta berriro, beren itayak landu ta zorrozten dituzten bezela, orrelaxe zuek gure Euskalerriko Apaiz agurgarriak, zaitu ta landu ezazute maitasunez, euskaldunen izkuntza zarra, iñoiz ere, zuen lanerako tresna eder ori, zabarkeriz erdoituta geldi ez dedin.

Gaur, beññere baño bearrago zaizute. Ikaragarritzko jakin gosea sortu da gaur munduan. Azkeneko eun urte abetan, gure erri aundi ta txikien bizimodua, aldatu egin da zearo. Len auzokoen artean jayo ta bizi izaten giñan eta Ameriketara juaten ziranak ez, besteak, emen geunden, lasai ta paketsu, nork bere biziko lanari ekiñaz. Nekazariak soro lanetan. Kaleko langilleak, beren etxeko zoko illunen batean edo ate aurrean, patxada onean eserita, Azkoitiko alparketagilleen antzera. Medikoak, Eskribauak, Apaizak, danak goizetik arratseraño, aurreko eguneko gauzak egiten, eta orrela, egun batean eta bestean, astero, illero, urtero, beti.

Gaur ez dago olakorik. Nun geyago irabazi, an gizona. Gero ta eskola geyago berriz, irabazi ohea. Eta or dabilta, baserritarrak, langilleak, sendagilleak, lege-gizonak, danok, elburu bat dutela, danok alkarren leyan, nor geyagoka bezela, biaramoneko eginkizunik, zer nolakoak ote diran ere, igarri gabe. Atzo, Bedoñako baserri batean bizi zana, gaur, Mondraguen dago, taller txiki baten jabe eginda. Bergaran denda zeukan ura, Bitorian dezu kontratista. Alako Abogadu arrek, utzi ditu Juzgaoko paperak eta baserri bat erosi omen du Ernanin, ollotegi bat egiteko. Orrela bizi gera gaur, eta orregatik sortu da orrenbesteko jakin gosea. Dana jakin nai degu, dana egiteko gertu egon bear bai du gaur jendiak.

Kristau Ikasbidea umeai erakusteko, Apaizak, gauzak ondo adierazten jakin bear ba du, igarri nolako lana berea, onelako gizon ta emakumezkoai, itzaldietan asteko. “Euskalerriko Apaiz, Fraile ta animazai guztiak —esaten zuen Mogelek— esan dezakegu, bialduak edo autuak gerala, berri on anima gañekoai emateko, ez Erregei beren Jauregitan, ez Aundiki goratu edo jaun urre zillarra ugari darabiltenai, ez jakituria lurreoz beren ustez beterik dauden gizon arrotzarrai, ta bai nekezale, beargin, atxurlari, olagizon, ikazkin, emakume gorula, eula, jostun, ta onelako jende me ta bekokiko izerdi larriarekin ogia billatu bear dutenai. Ez degu Pablo Apostoluak bezela, agertu bear, Atenasko Bilkui edo Erakastegian, erantzuteko Jakitun gaizto asmariai, beren gal-

detze guzietara. Agertu bear degu, entzula biotz oneko ta samur errazen aurrera, zeintzuek entzungo gaituzten, geienez, ao ta biotz zabalekin ta beti ixillik”.

Gaurko entzule geyenak, bestelakoak dira. Asko ikusi ta asko ikasiak. Belarriak erne dituzte. Eta biotz onekoak ba dire ere, ez dira beti ao zabalik eta ixillik egoten diran oyetakoak. Emen ere, lengoa bera esango degu. Euskaldun entzule oyei, euskeraz egi-tea, guztiz bearrezkoa degu, baña au ez da naikoa. Gayak ondo asmatu, itzak ondo aztertu, izkerari, gaurko goraberak eskatzen duten mallan eutsi... Orra, nere iritziz, gaurko Apaiz euskaldunai dagokien lana!

Apaizen eginkizunetarako bearrezkoa baldin ba da, Euskeraren etorkizunetarako, bai onurakorra!

Gu, Donostian eta Donosti antzeko errietan bizi geranok, erderaz oituta gaude. Zuek ordea, aiton-aitonen aztarnak oraindik nastu gabe gordetzen dituzten mendi tarteko baztar eder oyetan, euskeraren soñua nun nai editzen dezutela, garo usalez inguraturik bizi zerate. Eta Euskerak, garo usaia bear du. Itz berriak, bai, gai berriak erabiltzeko, baña bere jatorrizko usaia galdu gabe.

Euskal izlari jatorrak bear ditugu. Ez erri koskorretan bakarrik. Bai gure erri aundi nastuetan ere. Guri, Donostiarrai, bein edo bein, goizean goizeko Mezaren batean izan ezik, ez digute Elizetan euskal itzaldirik egiten. Igande goizean —ori bai— poliki, poliki, erradioa irikitzen degu, Arantzazuko itzaldia entzuteko. Eta bai atsegiñez entzun ere! Orra gure izkuntza! Gure biotz barrena bene benetan ukitzen digun izketa gozo, kutuna!

Euskal Apaiz izlariak, ez dakite ondo, nolako maitasun biguna, nolako biotz zirrarak sortu arazten dituzten beren itzak, ez haserritarren artean bakarrik, baita gu, kaleko erdi euskaldun, erdi erdeldunen artean ere. Orregatik, oker daude, euskerazko itzaldiak, erri koskorretarako bakarrik bereizi nai dituztenak. Guk ere bai, Euskeraren bearra degu. Euskeraz nai degu.

Euskalerriko Apaiz agurgarriak: Jangoikoaren itzarekin batean, zabaldu itzazute euskerazko soñu eder oyek, Euskalerriguztian barrena. Gose ta egarri gaude. Ez gaitzazute utzi baraurik. Emaiguzute gure eguneroko ogia, eta bide batez, noizean bein ba da ere, Euskeraz itz egin zaiguzute.

Jose Maria Lojendio.